

Editorial

La resposta de la pràctica psicomotriu als reptes educatius de la societat actual

La present publicació és el resultat de les trobades entre diferents professionals de Mallorca, integrats en l'Associació de Pràctica Psicomotriu de les Illes Balears (APPIB), en l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE), en el Grup d'Investigació Primera Infància (GIPI) de la Universitat de les Illes Balears (UIB) amb altres professionals de tot Europa, integrats en les escoles de l'Associació Europea d'Escoles de Formació en Pràctica Psicomotriu (ASEFOP),¹ que varen confluïr a Palma amb la comunitat educativa de les Illes, en el V Seminari Internacional de Psicomotricitat de l'ASEFOP "La resposta de la pràctica psicomotriu als reptes educatius de la societat actual".

Aquest seminari es va dur a terme a Ciutat de Mallorca els dies 10 i 11 de febrer de 2012. El *Diario de Mallorca* se'n va fer ressò amb les paraules següents:

«... ha estat una oportunitat difícilment repetible: poder veure reunits a Balears un elenc de "primeres espases" de la psicomotricitat a Europa, escoltar-los i gaudir-ne. La comunitat educativa de les Illes sempre s'ha caracteritzat per la seva inquietud i vitalitat, motiu pel qual no ens ha sorprès veure desbordades totes les previsions de participació».

Una organització complexa impulsada des de l'ASEFOP, amb l'AEC de Barcelona al capdavant, en tot el que fa referència als continguts i des de l'APPIB (amb el suport i l'assessorament de la UIB a través de l'ICE i del Grup d'Investigació Primera Infància, sense oblidar l'Obra Social de Sa Nostra en la qüestió d'espais i tècnics).

L'ASEFOP, fundada l'any 1986 a Bèlgica per Bernard Aucouturier amb un grup de formadors de pràctica psicomotriu que havien creat estructures formatives a Europa, actualment està formada per escoles que desenvolupen la seva activitat en països europeus (Alemanya, Bèlgica, Espanya, Itàlia i Portugal), així com al Brasil.

L'ASEFOP desenvolupa l'activitat de formació de manera continuada a través de les seves escoles, que són la millor mostra de la projecció pública de la pràctica psicomotriu. Avui dia podem dir amb satisfacció, juntament amb la presidenta actual de l'associació, Mª Ángeles Cremades (2012), en el discurs d'inauguració del V Seminari, que:

«L'ASEFOP és sens dubte l'associació europea que acumula més experiència formativa

1. Nota de l'autora: Actualment les escoles associades a l'ASEFOP són:

AEC - Associació per la Expressió i la Comunicació. Barcelona (E)

CEFOPP - Centro de Estudios y Formación en Práctica Psicomotriz Bernard Aucouturier. Madrid (E)

CEFPP - Centro de Estudos e Formação em Prática Psicomotora. Portimão (P)

CFP - Centro di Formazione Permanente Spazio Psico-motorio. Torí (I)

GREPPA - Groupe de Recherche en Pratique Psychomotrice Aucouturier. Brussel·les (B)

LUZARO - Escuela de Psicomotricidad de la UNED. Bergara (Gipuzkoa) (E)

PERCORSI PSICOMOTORI - Associazione per la Ricerca e la Formazione in Pratica Psicomotoria. Bolonya (I)

ZAPPA - Zentrum für Aus-und Fortbildung in Psychomotorischer Praxis Aucouturier. Bonn (D)

en l'àmbit de la psicomotricitat, amb un camp d'influència que abasta també diferents països de l'Amèrica Llatina. Són ja milers les persones formades a les nostres escoles que van escampant mitjançant la seva pràctica una manera diferent d'entendre aquest nen que creix, riu, crida i es mou... Efectivament, fa anys que formem diferents professionals en una perspectiva del desenvolupament infantil en la qual el cos i el moviment adquireixen una dimensió estructurant en la maduració psicològica de l'infant.»

L'ASEFOP té la finalitat d'estructurar i d'harmonitzar la formació en pràctica psicomotriu, que garanteix una formació rigorosa i amb qualitat científica dels especialistes, a més de difondre la pràctica i afavorir els intercanvis internacionals.

Els formadors de l'ASEFOP, per desenvolupar els objectius de l'associació, es troben anualment (des de fa més de trenta anys) per intercanviar experiències i per fer una reflexió crítica conjunta sobre els continguts de la formació que imparteixen les escoles i sobre la seva pràctica professional. Actualment la seva prioritat, impulsada des del comitè director de l'associació, és estimular la recerca a les escoles i difondre'n els resultats mitjançant les publicacions i l'obertura al públic de les seves trobades internacionals, de les quals el V Seminari Internacional de Palma ha esta una mostra.

A les conclusions de la Jornada de l'ASEFOP (2011) a Vilanova i la Geltrú (Barcelona), Franca Giovanardi, formadora de l'escola Percorsi Psicomotori de Bolonya, estimulava els formadors i les escoles amb una coneguda frase de Mark Twain: "D'aquí a vint anys estareu més desil·lusionats per les coses que no heu fet que per les que haureu fet. Per tant, deixeu anar amarres, allunyeu-vos del port segur, infleu les veles amb tots els vents. Exploreu!, descobriu!, somnieu!", i donava la responsabilitat de la recerca a psicomotricistes i formadors:

«Avui quasi tots els "pares fundadors" de la psicomotricitat han desaparegut i alguns dels seus abordatges no han deixat cap petjada. Ara la continuïtat de la disciplina ha estat confiada als mateixos psicomotricistes i als formadors de les escoles de formació, que continuen aplicant aquelles primeres bases actualitzades, revisades i enriquides per la recerca.»

Assumint aquesta responsabilitat, l'ASEFOP proposa tres línies en què es fonamenta aquesta recerca, que ja s'apunten a les conclusions de la Jornada de Vilanova, el febrer de 2012, a les quals ens referim:

- la psicomotricitat és una disciplina
- la importància de la formació de l'especialista en pràctica psicomotriu
- la pràctica psicomotriu pot influir en la societat actual

La psicomotricitat és una disciplina

Gràcies al treball de recerca i a l'esforç de molts psicomotricistes, de les associacions professionals i també a la qualitat de la formació que s'imparteix a les escoles de formació de psicomotricistes, s'ha pogut arribar a uns principis fonamentals compartits, entre els quals podem citar: la indissociabilitat somatopsíquica de la persona, el respecte a la seva individualitat i a la seva història única, la importància del moviment (i d'una manera més àmplia, de tots els llenguatges expressius) per obrir-se a l'entorn (*ex-pressió*) i per accedir al coneixement de si.

Efectivament, definim la pràctica psicomotriu, segons el mètode de B. Aucouturier, com una activitat que afavoreix el desenvolupament, la maduració i l'expressió de les capacitats de l'infant en l'àmbit de la seva globalitat. L'acompanya en el seu procés de desenvolupament harmoniós, que va del moviment a la representació, utilitzant el joc espontani de l'infant i les seves interaccions amb l'adult de referència.

A la "Página de la Psicomotricidad",² creada per Berruezo, podem trobar la definició de psicomotricitat, consensuada per la Federació d'Associacions de Psicomotricistes de l'Estat espanyol (FAPEE):

«Basat en una visió global de la persona, el terme "psicomotricitat" integra les interaccions cognitives, emocionals, simbòliques i sensoriomotrius en la capacitat de ser i d'expressar-se en un context psicosocial. La psicomotricitat... ocupa un paper fonamental en el desenvolupament harmònic de la personalitat...»

L'any 2005, el tercer congrés de la FAPEE a Barcelona agrupava els professionals de la psicomotricitat de l'Estat espanyol sota el títol "Psicomotricidad, una disciplina, psicomotricista, una profesión".

En les conclusions de la ja citada jornada de Vilanova, F. Giovanardi subratllava:

«Els psicomotricistes han traduït aquests principis en objecte de coneixement i els han desenvolupat a través d'instruments teòrics i metodològics específics. La psicomotricitat s'ha constituït per això en una disciplina aplicada de base, amb un fort component teòric i pràctic, centrada en situacions i propostes d'intervenció que poden induir i provocar un canvi.»

Però encara que l'enunciat "la psicomotricitat és una disciplina" sigui un fet, no el podem donar per descomptat i hem de seguir treballant fins que la figura del psicomotricista sigui reconeguda legalment i institucionalment a tots els països.

La importància de la formació de l'especialista en pràctica psicomotriu

Un infant té dret a ser escoltat i acollit, per això els professionals que es dediquen a l'atenció dels infants, sigui en el camp de l'educació i de la prevenció i/o els que intervenen en una relació terapèutica, individual o en petit grup, haurien d'estar formats per escoltar-los i acollir-los i per donar-los respostes adequades a les seves necessitats. Una altra societat és possible? Una altra societat formada per individus més respectuosos amb l'altre i més atents als seus infants?

En el comunicat de la conferència de ministres d'educació superior (2009)³ es proposa una formació centrada en la persona, ja que això "l'ajudarà a desenvolupar les seves competències i li donarà el poder de ser un ciutadà actiu i responsable". També es proposa "preparar els estudiants per esdevenir ciutadans actius en una societat democràtica, preparant-los per la seva futura carrera i pel seu desenvolupament personal".

Per posar l'infant en el centre del dispositiu, sigui d'educació o d'ajuda, cal que l'adult hagi passat per un procés de formació personal. Giovanardi, en el discurs ja comentat, continua:

2. Página de Psicomotricidad: <http://www.terra.es/personal/psicomot/index.html>

3. Espacio Europeo de Estudios Superiores (EEES): <http://www.eees.es/es/documentacion>

«En l'àmbit de la formació dels psicomotricistes cal un espai i un temps per un procés personal en el qual construir processos evolutius significatius. En aquest procés hi ha d'haver una sèrie de valors que semblen fonamentals per acompanyar els infants en el procés d'esdevenir persones capaces de pensar, de crear, d'escoltar i respectar l'altre sense invadir-lo, capaces d'acceptar la incertesa, les frustracions, l'espera, el silenci, capaces de transformar la pròpia agressivitat, de considerar una riquesa les diferències, de compartir el plaer de l'altre...»

La pràctica psicomotriu pot influir en la situació social actual

Els infants reflecteixen la societat en què viuen; si la societat està desorientada, els infants creixen dins la inseguretat. Cal repensar l'educació i centrar-la en l'infant, perquè sigui possible una nova societat en la qual la persona, considerada com una unitat somatopsíquica, en sigui el centre.

La pràctica psicomotriu ofereix als infants una sala perquè cada infant pugui experimentar amb plaer les sensacions i les emocions a partir del moviment i perquè pugui expressar les seves necessitats més profundes. També ofereix la presència activa d'un adult (o més) disponible que acompanya en el procés de desenvolupament, dóna seguretat i respostes adequades a les seves demandes i afavoreix la simbolització ajudant a passar de l'acció a la representació en un espai de joc i plaer compartits.

L'experiència acumulada des de fa més de quaranta anys mostra que els principis i les estratègies de la pràctica psicomotriu Aucouturier poden contribuir a transformar els infants en ciutadans responsables i actius en una societat democràtica.

«Aprendre a aprendre vol dir esdevenir capaç de reconstruir els sabers a partir de les espurnes del coneixement i d'emoció, vol dir fer operatiu el saber i donar-li sentit. Per aconseguir-ho ens cal una educació suau, lleugera, oberta, sentimental, rigorosa i responsabilitzant (...) no hauria de ser lineal com és ara i, per això, caldrà redibuixar el paisatge d'educació de les emocions.» (Serrano, 1999, p. 310.)⁴

El V Seminari Internacional de l'ASEFOP, amb el títol "La resposta de la pràctica psicomotriu als reptes educatius de la societat actual", va ser la proposta de l'ASEFOP davant el repte en un moment de crisi, en un moment que desitgem de canvi. Un treball intens que, gràcies a la implicació de tots els que hi vàrem participar, representants de les institucions implicades, d'una banda i, de l'altra, tots els formadors de l'ASEFOP: comitè científic, ponents, traductors i traductores, moderadors i secretàries, es va veure compensat per la participació del públic.

Ara les seves intervencions, gràcies a l'ICE de la Universitat de les Illes Balears, es presenten en aquest número de la *Revista Electrònica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa* (IN).

Catalina Homar Homar, kattyhomar@hotmail.com

Pedagoga, psicomotricista i formadora de psicomotricistes a l'Associació Europea d'Escoles de Formació en Pràctica Psicomotriu (AEC), Associació Europea d'Escoles de Formació en Pràctica Psicomotriu (ASEFOP) de Barcelona.

4. Serrano, S. (1999). *Comprendre la comunicació*. Barcelona: ECSA.